

2019

MARIJAMPOLEI

SVARBIŲ DATŲ

KALENDORIUS

2019-ieji visai Lietuvai pažėrė daug svarbių ir įspūdingų datų, už kurių kukliai slepiasi mūsų miestui ir kraštui svarbios sukaktys. Šis leidinys padės mums, panirusiems į kasdienių darbų ir didelių valstybinių švenčių šurmulį, nepamiršti mūsų krašto šviesuolių sukakčių bei prisiminti svarbiausius, mūsų miesto raidą nulėmusius įvykius.

Šių metų simboliu mes pasirinkome tragiško likimo, gausiais talentais apdovanotą kūrėją, talentingą dievdirbį, sumanų stalių, pasakorių, muzikantą – Tamošių Dulską. Todėl kviečiame užsukti į biblioteką ir kuo dažniau (bent kartą per mėnesį) aplankyti parodą „Calendarium – dienos, kai mokame skolas praeičiai“. Čia šalia nuolat besikeičiančių datų surasit nekintamą parodos skiltį skirtą T. Dulskai, o šalia jo pasekėjų, Marijampolės krašto liaudies menininkų, medžio drožėjų kūriniai. Jau nuo sausio vidurio iki kovo pabaigos galėsite išvysti jau anapilin iškeliavusio Antano Šergalio darbus.

P. S. Nepamirškime! Sukanka 30 metų kai, 1989-03-21 miestui sugrąžintas Marijampolės vardas.

LIETUVOS

RESPUBLIKOS SEIMAS PASKELBĖ

2019

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS KOVŲ ATMINIMO METAI

2019-aisias norima pagerbti visų kovojusių ir žuvusių už Lietuvos Nepriklausomybę atminimą.

JONO ŽEMAIČIO-VYTAUTO METAIS

Sukanka 110 m., kai 1909-03-20 Palangoje gimė žmogus įnirtingai kovojęs su Sovietų sąjungos armija, Lietuvos valstybės vadovas, faktiškai ėjęs Respublikos Prezidento pareigas, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos Prezidiumo Pirmininkas generolas Jonas Žemaitis-Vytautas. Taip pat sukanka 70 m. nuo Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio tarybos 1949-02-16 deklaracijos pasirašymo

ŽEMAITIJOS METAIS

Sukanka 800 m., kai pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose (Ipatijaus kronikoje) buvo paminėtas Žemaitijos vardas.

VIETOVARDŽIŲ METAIS

Nuo sovietmečio iki šių laikų iš juridinės vartosenos išbraukta tūkstančiai istorinių vietovardžių ir stebima tolesnė jų nykimo tendencija. Senuosiuose kaimų ir vienkienų pavadinimuose glūdi etnologinė, lingvistinė, paleogeografinė, istorinė, kultūrinė ir kita svarbi informacija, saugotina kaip Lietuvos ir pasaulio kultūros palikimo dalis.

JÉZUITŲ MISIJOS LIETUVOJE METAIS

Sukanka 450 m., kai 1879 m. Vilniaus vyskupo Valerijono Protasevičiaus kvietimu Lietuvoje įsikūrė Jėzaus Draugija (jėzuitai).

LAIKINOSIOS SOSTINĖS ATMINIMO METAIS

Sukanka 100 m., kai 1919-01-02 iš okupuoto Vilniaus pasitraukė Laikinoji Vyriausybė ir Kaunas tapo Lietuvos Valstybės institucijų darbo vieta, todėl iki šiol yra simboliškai vadinamas laikinąja sostine.

PASAULIO LIETUVIŲ METAIS

Sukanka 70 m., kai 1949-06-14 buvo paskelbta Lietuvių Chartija, kuria įsteigta Pasaulio lietuvių bendruomenė. Taip pat buvo apibrėžtos pamatinės lietuvių ir tautinės bendruomenės teisės, vertybės, principai, lietuvių įsipareigojimas darbu, mokslu, turtu, pasiaukojimu kovoti, kad apgintų ir išlaikytų nepriklausomą Lietuvos valstybę.

LIETUVOS ŠAULIŲ SĄJUNGOS METAIS

Sukanka 100 m., kai 1919-06-27 įkurtas pirmas šaulių būrys Kaune. Organizacijos pobūdį, tikslus ir pagrindus nustatė sąjungos sumanytojas (pagal čekų Sakalų organizaciją) Matas Šalčius ir būsimasis vadas Vladas Putvinskis-Pūtvis.

Eriko Ovčarenko / 15min nuotr. / Kauno panorama

LIETUVOS TARYBOS PIRMININKO, LIETUVOS VALSTYBĖS PREZIDENTO ANTANO SMETONOS METAIS

Sukanka 100 m., kai 1919-04-04 buvo priimta nauja Lietuvos Valstybės Laikinosios Konstitucijos Pamatinių Dėsnių redakcija, kuria vadovaujantis buvo išrinktas pirmasis Lietuvos Valstybės Prezidentas Antanas Smetona. Taip pat Lietuvos Valstybės laikinų dėsnių 31 straipsniu pažymėjo, jog ji „nustato ir skelbia įstatymą Steigiamajam Seimui rinkti“. 1919 m. spalio mėnesį buvo priimtas Lietuvos Steigiamojo Seimo įstatymas.

Antanas Smetona | istorineprezidentura.lt nuotr.

JUOZO TUMO-VAIŽGANTO METAIS

Sukanka 150 m., kai 1869-09-20 Maleišiuose, Svėdasų valsč. gimė Juozas Tumas-Vaižgantas – viena ryškiausių XX amžiaus pirmosios pusės asmenybių, tautinio atgimimo ir moderniosios kultūros reiškėjas, lietuvių prozos klasikas, kritikas ir literatūros istorikas, kurio kūrybinis palikimas yra gausiausias tarp to meto rašytojų.

MARIJAMPOLĖS DATOS

1819 m. Marijampolės evangelikai įteikė vyriausybės komisijai Varšuvoje prašymą leisti įkurti parapiją ir pastatyti bažnyčią. Prašymas buvo patenkintas, o kol bus pastatyta bažnyčia parapijai buvo atiduotas Prūsijos vyriausybės kariškiams statytas sandėlis (magazinas). 2019-ieji metai ženklina Marijampolės evangelikų liuteronų parapijos istorijos pradžią.

1829 m. Kūlokų k., Liudvinavo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Tamošius Dulska** – dailidė, dievdirbys, žmogus, kuris galėjo pagaminti bet ką. Jo darbų yra Simno bažnyčioje ir pas pavienius žmones. T. Dulska buvo puikus muzikantas, o labiausiai jį išgarsino rašytojas Kazys Boruta, pasirinkęs romano „Mediniai stebuklai“ pagrindiniu herojumi (Vincu Dovine). Mirė 1908 m. Kūlokų k., Liudvinavo valsč.

1899 m. Marijampolėje pradėjo veikti Abraomo Aguševičiaus spaustuvė. Šią poligrafijos įmonę jis nupirko iš Zelmano Rozenfeldo našlės Lėjos Rozenfeld. XX a. II deš. pradž. pasikeitė spaustuvės savininkai, greičiausiai, paveldėtojas – Aronas Aguševičius, o 1936 m. „Žiniose apie spaustuvę“ minimas vedėjas Peisachas Aguševičius. Ši įmonė Marijampolėje J. Basanavičiaus a. Nr. 13 veikė iki 1941 m.

1909 M. MARIJAMPOLĖJE SUSIKŪRĖ MUZIKOS, LITERATŪROS IR DRAMOS DRAUGIJA „GABIJA“

Oficialiai pradėjo veikti 1911 m., draugijos skyriai veikė Kudirkos Naumiestyje, Kalvarijoje, Kybartuose. Turėjo chorą, orkestrą, dramos artistų kuopą, biblioteką su skaitykla. 1910 m. draugija mėgino surengti Užnemunės dainų šventę (subūrė apie 20 chorų). 1912–15 m. chorui vadovavo Albinas Iešmanta (1912–13), Jonas Bendorius (1913–15). Aktyviai veikusi dramos artistų kuopa davė pradžią Marijampolės teatrui. Draugijos dramos trupė ir choras daug gastroliavo Užnemunės miestuose ir kaimuose. „Gabija“ gyvavo iki 1920 m.

Žalgirio rinktinės štabo viršininkas Juozas Jasulaitis-Kazokas pirmas iš dešinės.
Nuotrauka iš <http://www.genocid.lt>

1909 m. kunigo Vincento Senkaus ir palaimintojo arkivyskupo Jurgio Matulaičio pastangomis marijonų ordinas reformuotas (atgaivintas) į Švč. Mergelės Marijos Nekaltojo Prasidėjimo kongregaciją

1919 M. MARIJAMPOLĖJE ĮKURTA ŽYDŲ GIMNAZIJA

Tai buvo pirmoji žydų aukštoji mokykla įkurta diasporoje ir antroji po Tel Avivo gimnazijos pasaulyje. Pirmuoju šios gimnazijos vadovu tapo garsus Vokietijos pedagogas Maksas Mėjeris. Gimnazijoje mokėsi jaunuoliai iš įvairių Lietuvos vietovių ir Lenkijos. 1940 m., Lietuvą okupavus sovietams, ši mokymo įstaiga buvo uždaryta, o gimnazijos pastatas iki šių dienų neišliko.

1919 m. Bobių k., Žaliosios valsč., Šakių apskr. gimė **Juozas Jasulaitis** (slap. Turklys, Kazokas) – policininkas, Tauro apygardos Geležinio vilko rinktinės vadas, vienas pirmųjų vadų Sūduvoje, pasipriešinęs sovietiniam režimui. Mirė 1947-01-04 Kampinių k., Veiverių valsč. (žuvo išduotas), palaidotas Veiveriuose.

1919 M. ŠALNIŠKĖS K. ĮKURTA MARIJAMPOLĖS MIŠKŲ URĖDIJA

1920 m. ji buvo padalinta į Kazlų Rūdos ir Marijampolės urėdijas, todėl miškininkų buveinė persikėlė į Pobuktės k. Nuo 1927 m. Marijampolės ir Vilkaviškio urėdijos buvo sujungiamos arba atskiriamos ne vieną kartą, kol galiausiai 1957 m. buvo atkurtas Kapsuko (Marijampolės) miškų ūkis, nuo 1990 m. pavadintas Marijampolės miškų urėdija.

1919 M. PRADŽ., VOKIETIJOS KARIUOMENĖS DALINIUI IŠSIKRAUSČIUS IŠ MARIJAMPOLĖS KARINIO MIESTELIO, PASTATUS PERĖMĖ LIETUVOS KARIUOMENĖ

Kareivinės buvo nuniokotos: išardytos pastatų dalys, išdaužyta daugelis langų. Marijampolės karinį miestelį perėmė Kaune dislokuoto 2-ojo pėstininkų pulko puskarininkių (paoficierių) mokykla.

1939 M. PAGAL ARCHITEKTO A. LUKOŠAIČIO PROJEKTĄ PASTATYTA MARIJAMPOLĖS APSKRITIES LIGONINĖ

Šalia senosios miesto ligoninės išaugo modernus, funkcionalizmo stiliaus, trijų aukštų pastatas.

Nuotrauka - www.noriuzinoti.lt

SAUSIS

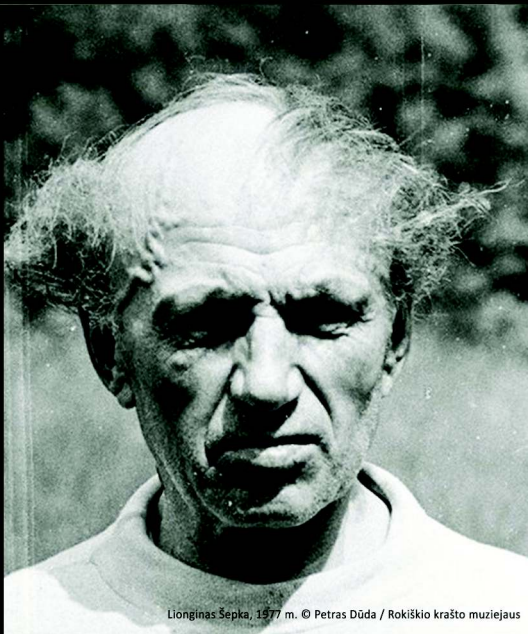

J. E. Vyskupas Pranciškus Bučys

1849-01-02 Šilgalių k., Šakių apskr. gimė **Pranciškus Bučys** – kunigas, knygnešių darbo organizatorius ir lietuviškos spaudos platintojas. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje ir Seinų kunigų seminarijoje. 1874 m. įšventintas į kunigus, vikaravo įvairiose parapijose. 1895 m. paskirtas Gelgaudiškio parapijos klebonu. Čia organizavo knygnešių būrį ir pradėjo platinti religinio turinio paveikslėlius. Kunigas savo tėviškės namus paverė dideliu per sieną gabenamos lietuviškos spaudos traktu. Mirė 1925-04-18, palaidotas Gelgaudiškio bažnyčios šventoriuje.

1919-01-08 Vladikaukaze gimė **Jurgis Arnastauskas** – visoje Lietuvoje puikiai žinomas chemikas-farmacininkas, chemijos mokslų daktaras, docentas. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, karo metu dirbo Marijampolės cukraus fabrike ir miesto savivaldybės vaistinėje. Mirė 1991 m. Kaune, palaidotas Romainių kapinėse.

1924-01-12 Laičių k., Kupiškio raj. gimė **Lionginas Šepkus** – pedagogas, literatūrologas, vertėjas, poetas, kritikas, vadovėlių autorius, visuomeninis ir politinis veikėjas. Dėstė lietuvių kalbą Rygiškių Jono gimnazijoje ir Marijampolės mokytojų seminarijoje. Prasidėjęs atgimimui, redagavo Marijampolės Persitvarkymo sąjūdžio leidinį „Varpo aidas“. Parašė keletą vadovėlių, paskelbė keliasdešimt straipsnių knygose, enciklopediniuose bei periodiniuose leidiniuose. Iš vokiečių kalbos yra išvertęs kelis romanus.

Lionginas Šepka, 1977 m. © Petras Dūda / Rokiškio krašto muziejaus

1919-01-15 į Kaune dislokuoto 2-ojo pėstininkų pulko puskarininkių (paoficierių) mokyklą iš Marijampolės išvyko 36 gimnazistų-savanorių būrys.

1909-01-18 Pūstapėdžių k., Vilkaviškio valsč. gimė Liudvikas (Liudas) Literkis – Lietuvos karininkas, kapitonas. 1929 m. baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją, 1931 m. – Karo mokyklą gavęs jaunesniojo leitenanto laipsnį. 1931–34 m. tarnavo Marijampolės 9-ojo pėstininkų pulko 8 kuopos būrio vadu.

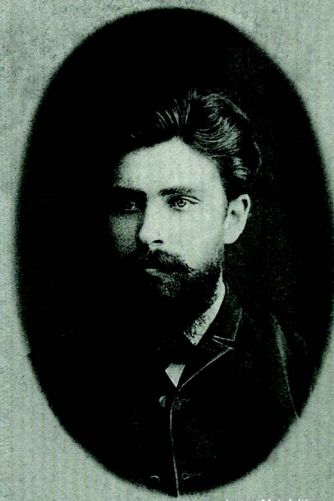

Liudvikas Literkis su žmona Michalina Kižyte Literkienė

1939 m. suteiktas kapitono laipsnis. 1941 m. NKVD suimtas. Žuvo 1942-12-28 Norilsko lageryje. 1990-08-09 urna su simboliniais palaikais pervežta ir palaidota žmonos kape, naujosiose Marijampolės kapinėse.

1869-01-19 Stebuliškių k., Liudvinavo valsč., Marijampolės apskr. gimė Juozas Matulaitis – farmacininkas, visuomeninis veikėjas, varpininkas, knygnešys. 1898 m. baigė Maskvos universitetą, mokydamasis priklausė slaptai lietuvių studentų draugijai. Talkino Artojų draugijai. Už draudžiamosios lietuviškos spaudos laikymą suimtas ir kalintas. 1905 m. prisidėjo rengiant Didįjį Vilniaus Seimą, platino jo nutarimus ir už tai buvo suimtas. Nuo 1909 m. – Lietuvių mokslo draugijos narys. Nuo 1922 m. – Lietuvių vaistininkų draugijos pirmininkas. 1938 m. buvo vienas iš bendrovės „Vaistas“ steigėjų. Bendradarbiavo laikraščiuose „Varpas“, „Ūkininkas“, „Vilniaus žinios“.

Mirė 1964-07-27 Kaune.

Juozas Matulaitis

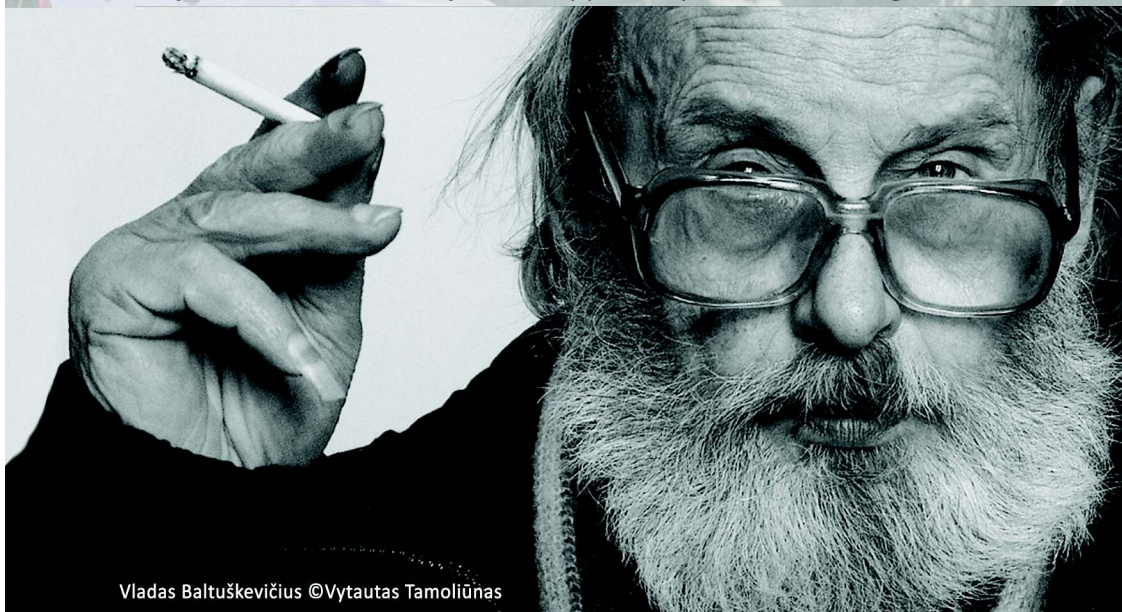
1869-01-21 Katiliškių k., Šunskų valsč., Marijampolės apskr. gimė Vincas Katilius – ūkininkas, knygnešys, buvo pirmasis Šunskų valsčiaus viršaitis, 1920 m. Steigiamojo Seimo narys. Priklausė krikščionių demokratų frakcijai. „Žagrės“ kooperatyvo steigėjas ir pirmininkas, gyveno Tarpučiuose, vėliau Katiliškiuose. Mirė 1947-03-13 Katiliškių k

1899-01-22 Šakališkių k., Iglirkėlių valsč., Marijampolės apskr. gimė **Kazys Labutis** – pulkininkas. 1919 m. stojo savanoriu į Lietuvos kariuomenę, mokėsi karo mokykloje, dalyvavo Nepriklausomybės kovose su bolševikais ir lenkais. Tarnaudamas 1922 m. baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją ir studijavo teisę universitete. Paleistas į atsargą tapo Kauno policijos vadu, tačiau 1927 m. sugrįžo į kariuomenę. 1940 m. jam suteiktas pulkininko laipsnis, tačiau pačiam prašant paleistas į atsargą. 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Mirė **1975-04-08** Kanberoje, Australijoje.

Į husarų pulko karininkai Klaipėdos sukilimo metu. Iš kairės: vyr. lttn. Petras Balzaras (slapyvardis Balsareit), vyr. lttn. Kazys Labutis (Labut) ir lttn. Izidorius Kraunaitis (Kriaušat). © Leonas Matkevičius. 1923 m. sausis

1939-01-26 Liepynų k., Marijampolės apskr. gimė **Vladas Baltuškevičius** – poetas, vertėjas. Vilniaus pedagoginiame institute studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą. 1957–58 m. dirbo laikraščio „Naujasis kelias“ (dab. „Suvalkietis“) redakcijoje, vėliau Valstybinės mokslinės ir politinės literatūros bei „Minties“ leidyklose. Nuo 1988 m. – Lietuvos rašytojų sąjungos narys. Pagrindinės temos kūryboje – meilė, kosmoso ir žmogaus ryšys, menas. Vertė užsienio autorių prozos ir Omaro Chajamo, Macuo Bašio, Viljamo Šekspyro, Leopoldo Sedaro Sengoro eilėraščius.

Vladas Baltuškevičius © Vytautas Tamoliūnas

VASARIS

1889-02-01 Balbieriškio k., Marijampolės apskr. gimė **Ignas Česaitis** – kunigas marijonas, teologijos mokslų daktaras, docentas. Baigęs Marijampolės gimnaziją studijavo Seinų kunigų seminarijoje bei Fribūro universitete, kur įgijo teologijos mokslų daktaro laipsnį. 1919–21 m. paskirtas Marijampolės mergaičių gimnazijos ir mokytojų seminarijos kapelionu. 1921–25 m. redagavo „Draugą“ (Čikaga). 1925–35 m. Vytauto Didžiojo universitete dėstė pastoracinę ir moralinę teologiją. 1936–40 m. paskiras karo technikos štabo kapelionu, 1940–58 m. Lapių klebonu. Mirė 1961-01-08 Garliavoje, palaidotas Balbieriškyje.

1959-02-03 Marijampolėje gimė **Algimantas Merkevičius** – istorikas, archeologas, humanitarinių mokslų daktaras, Vilniaus universiteto archeologijos katedros docentas. Baigė Jono Jablonskio vidurinę mokyklą (dab. Marijampolės Rygiškių Jono gimnazija), Vilniaus universiteto Istorijos fakultetą, 1993 m. apgynė daktaro disertaciją. Pagrindinės mokslinės veiklos temos: žalvario ir ankstyvasis geležies amžius, archeologijos istorija, teorija ir metodai. 2007 m. vadovavo kasinėjimų ekspedicijai prie Meškučių II piliakalnio ir papildęs gyvenvietės.

Algimantas Merkevičius © V. Jadzgevičius

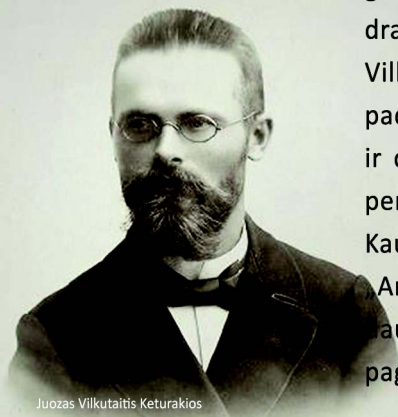
Meškučių piliakalnis kasinėjimai 2007 © Romas Linionis

Zigmantas Jonas Venskevičius

1909-02-14 Ėgliškių k., Marijampolės apskr. gimė **Jonas Zigmantas Venskevičius** – inžinierius, chemijos mokslų kandidatas, profesorius. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Vytauto Didžiojo universitete. 1949 m. suteiktas chemijos mokslų kandidato laipsnis. Mokslinių tyrimų sritis – maisto produktų technologija. Mirė 1992-09-10 Kaune.

KOVAS

Juozas Vilkutaitis Keturakis

1869-03-01 Gulbiniškių k., Marijampolės apskr. gimė **Juozas Vilkutaitis-Keturakis** – teisininkas, dramaturgas, visuomeninis veikėjas. Antano Vilkutaičio jaunesnysis brolis. Mokėsi savarankiškai, padedamas dėdės, kunigo Antano Vilkutaičio, brolio ir draugų studentų. Apie 1890 m. pradėjo rašyti į periodinę spaudą. 1892 m. išvyko pas brolių į Kaukazą su kuriuo 1895 m. parašė komediją „Amerika pirtyje“. Dėl pjesės autorystės buvo kilę daug ginčų, tačiau dauguma literatūrologų pagrindiniu jos autoriumi dėl rašymo stiliaus ir būdo savybių laiko Juozą Vilkutaitį.

1899-08-20 pjesė pirmą kartą viešai suvaidinta Palangoje. J. Vilkutaitis 1908–15 m. įgijęs teisininko licenciją dirbo Marijampolės apygardos teisme. Pirmojo pasaulio karo metais gyveno Rusijoje. 1919 m. paskirtas Seinų teisėju. Nuo 1920 m. dirbo Prienuose, 1924–39 m. – notaru. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją. Mirė 1948-09-11 lietuvių persikėlėlių stovykloje Augsburgėje.

1949-03-05 Marijampolėje gimė **Algimantas Jasulaitis** – teismo medicinos ekspertas, gydytojas, redaktorius, rašytojas, poetas. Mokėsi Tarpučių pradinėje ir V. Mykolaičio-Putino mokykloje-internate. Studijavo Vilniaus universitete Medicinos fakultete ir Maskvos širdies-kraujagyslių chirurgijos institute. 1993 m. jam suteiktas medicinos mokslų daktaro laipsnis. Nuo 1996 m. Vilniaus universiteto Patologijos ir teismo medicinos katedros docentas.

2009 m. suteiktas nusipelnusio Lietuvos gydytojo vardas, 2010 m. apdovanotas pirmojo laipsnio medaliu „Už nuopelnus Vilniui ir Tautai“. Redagavo žurnalus: „Medicina“, „Lietuvos chirurgija“, „Kardiologijos seminarai“, laikraštį „Gydytojų žinios“ ir žurnalo „Sveikata“ literatūrinį puslapį. 2005 m. suteiktas meno kūrėjo statusas.

Algimantas Jasulaitis

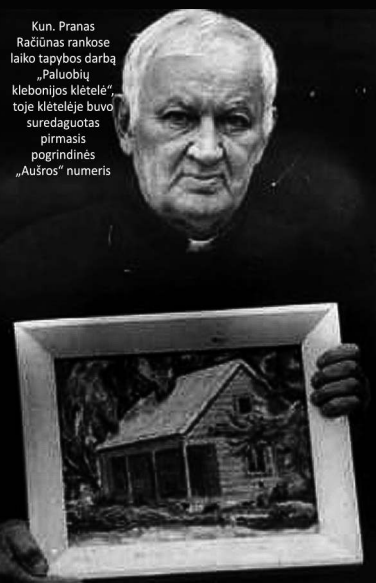
1989-03-12 Kapsuke įvyko referendumas dėl Marijampolės miesto vardo sugrąžinimo. Tai buvo pirmasis dar sovietinėje Lietuvoje organizuotas referendumas.

1989-03-21 Priimtas LTSR AT prezidiumo įsakas Nr. XI-2843 „Dėl Kapsuko miesto ir Kapsuko rajono pavadinimo pakeitimo“. **Miestui sugrąžintas Marijampolės vardas.**

Piketas dėl Marijampolės vardo sugrąžinimo, 1989 m. kovo 3 d. © Romas Linionis

1919-03-28 Marijampolėje gimė **Pranas Račiūnas** – kunigas marijonas, Lietuvos marijonų provincijos vyresnysis, bibliofilas ir kolekcininkas, politinis kalinys, visuomenininkas, Sąjūdžio Seimo tarybos narys. Dar besimokydamas Marijonų gimnazijoje priklausė tuomet pagrindinei moksleivių ateitininkų organizacijai, o 1936 m. įstojo į Marijonų vienuoliją. Po gimnazijos baigimo lankė Marijonų vienuolijos filosofijos kursus, studijavo Vytauto Didžiojo universitete, kur įgijo kanonų teisės licenciato laipsnį. 1943 m. įšventintas į kunigus. Už aktyvią bažnytinę veiklą 1949 m. komunistinės valdžios buvo įkalintas.

Kun. Pranas Račiūnas rankose laiko tapybos darbą „Paluobių klebonijos klėtelė“, toje klėtelėje buvo suredaguotas pirmasis pagrindinės „Aušros“ numeris

1966 m. sugrįžo į Lietuvą. Net griežtai prižiūrimas sovietinės valdžios organų, nuolat bendraudavo su aktyviais kunigais, buvo vienas iš „LKB Kronikos“ sumanytojų ir nuolatinis jos bendradarbis, redagavo pagrindinį leidinį „Aušra“. P. Račiūnas buvo vienas iš pagrindinių pagrindinės kunigų seminarijos prie Marijonų vienuolijos kūrėjų ir vadovų. Dirbdamas Gerdašių ir Paluobių klebonu surinko daug etnografinės medžiagos, įsteigė muziejų, rinko senas maldaknyges, įsigijo kai kurių kunigų vertingas bibliotekas. Taip sukaupė vertingą 30 000 knygų biblioteką. Mirė 1997-08-24 Kaune, palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

BALANDIS

1999-04-08 įkurtas Marijampolės literatų klubas „Sietynas“, subūręs 32 įvairaus amžiaus literatus. Metams bėgant narių skaičius kito.

1909-04-21 Pagynėvio k., Raseinių raj. gimė **Antanas Ylius** (slap. Vilkas, Taunys) – kunigas, marijonas, antisovietinio pasipriešinimo organizatorius, tremtinys, politinis kalinys. Mokėsi Marijonų gimnazijoje, studijavo Kauno Vytauto Didžiojo universitete. 1934 m. tapo kunigu, paskirtas į Marijampolės parapiją, kur dirbo vikaru, pradžios mokyklų tikybos mokytoju ir kapelionu. 1940 m., uždarius Marijonų vienuolyną, paskirtas Skardupių parapijos klebonu, kur kunigo Antano Kazlausko rūpesčiu jau buvo padėti naujos parapijos pamatai. Su parapijiečių pagalba per metus pastatė bažnyčią. Tai pirmoji Lietuvoje bažnyčia pastatyta ir pašventinta pirmojo sovietų antplūdžio į Lietuvą metais. Vokiečių okupacijos metais buvo pastatyta mūrinė klebonija – naujokynas, įkinitas pastatas su įrengtu bunkeriu. Jo iniciatyva 1945-08-15 įkurtas Lietuvos partizanų apygarda, o 1945 m. rudenį – Lietuvos išlaisvinimo komitetas. 1945 metais suimtas, 1946 m. nuteistas kalėti. 1956 m. sugrįžo į Lietuvą. Mirė 1994-07-08 Šauliuose/Šauliškės k. Marijampolėje.

1899-04-23 Skučiškės k., Antanavo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Saliamonas Baltušis** – teisininkas, kalbininkas, visuomenininkas. Mokydamasis Marijampolės gimnazijoje aktyviai įsitraukė į aušrininkų veiklą. 1922–26 m. dirbo korektoriumi, kalbos taisytoju, sekretoriumi. 1926 m. baigė Lietuvos universiteto Teisės fakultetą. Pradėjo teisininko karjerą dirbdamas teismo sekretoriumi ir Marijampolės taikos

Saliamonas Baltušis

teisėju (1931). 1939 m. buvo paskirtas Lietuvos Vyriausio Tribunolo teisėju, 1940 m. tapo Vilniaus universiteto Teisės fakulteto docentu. Dalyvavo Valstiečių liaudininkų sąjungos, Lietuvos teisininkų draugijos veikloje. Pasitraukęs į Vakarų organizavo Lietuvių bendruomenės vyriausiąjį teismą ir buvo jo pirmasis pirmininkas. Nuo 1949 m. gyveno JAV, dalyvavo VLIK veikloje. Mirė 1972-12-04, palaidotas Šv. Jurgio kapinėse Kenošoje, JAV.

LTSR švietimo ministras Valentinas Spurga, 1984
© Audronius Ulozevičius

1929-04-25 Aržuolupių k., Šakių raj. gimė **Valentinas Spurga** – pedagogas, pedagogikos mokslų kandidatas, švietimo ministras. 1953 m. baigė Vilniaus pedagoginį institutą. 1953–54 m. vadovavo Šiaulių pedagoginiam institutui. Daugiau nei dvidešimt metų dirbo Marijampolės V. Mykoliaičio-Putino mokyklos-internato direktoriumi. 1978 m. įgijo pedagogikos mokslų kandidato laipsnį (edukologijos mokslų daktaras). 1977–83 m. paskirtas LTSR švietimo ministro pavaduotoju, 1983–88 m. LTSR švietimo ministru.

1899-04-28 Makrickų k., Gudelių valsč., Marijampolės apskr. gimė **Jurgis Brusokas** – karininkas, majoras, rašytojas. Nepriklausomybės kovų metu baigė Lietuvos Karo mokyklą, dalyvavo kautynėse prieš lenkus Suvalkijos fronte, buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus ordinu. Po Nepriklausomybės kovų tęsė tarnybą kariuomenėje. 1940 m. sovietams panaikinus Lietuvos kariuomenę, įtrauktas į 29 šaulių teritorinį korpusą. Prasidėjus karui, prievarta su kitais Lietuvos kariais išvartytas į Rusiją, atsidūrė fronte. Pateko į vokiečių nelaisvę, o šie vėl įjungė jį į savo kariuomenę ir panaudojo kovoms prieš raudonuosius. Majoras Jurgis Brusokas buvo ne tik karys, bet ir poetas, rašytojas: yra parašęs eilėraščių, beletristinių bei publicistinių kūrinių. Dažniausiai pasirašinėdavo slapyvardžiu Jurgis Daina. Bendradarbiavo karinėje ir civilinėje spaudoje. Žuvo 1943-02-14 Rusijoje prie Viazmos nuo raudonųjų partizanų kulkos.

GEGUŽĖ

1899-05-07 Šunskų k., Marijampolės apskr. gimė **Jonas Civinskas** – teisininkas, visuomenininkas. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Dalyvavo slaptose lietuvių moksleivių organizacijose, prisidėjo prie Petro Klimo ir Juozo Papečchio slapto laikraščio „Mokinių draugas“ leidimo. Už tai kalėjo Kalvarijos kalėjime. Baigė Petrapilio universitetą, 1916 m. turėjo atlikti karinę prievolę. Taip Pirmojo pasaulinio karo metu atsidūrė fronte, 1917 m. prasidėjus revoliucijai paskirtas baterijos teismo pirmininku. Mirė nuo sužeidimų 1917-07-30 Kijeve.

1909-05-08 Jurbarko raj. gimė **Jonas Adomaitis** – Kapsuko LDT Vykdomojo komiteto pirmininkas (1973-77 m.). Mirties data nežinoma.

1929-05-10 Naujienos k., Marijampolės apskr. gimė **Juozas Zdebskis** – kunigas, vienas žymiausių XX a. pokario disidentų ir kovotojų už tikinčiųjų teises. Rūpinosi jaunimo dvasiniu ugdymu, organizavo religinės literatūros spausdinimą ir platinimą. Kaip misionierius jis aplankė Pavolgio vokiečius, Altajaus kraštą, Armėniją, Gruziją, Kazachstaną. Prisidėjo prie „Lietuvos katalikų bažnyčios kronikos“ leidimo. 1978 m. kartu su kitais kunigais įkūrė Tikinčiųjų teisėms ginti katalikų komitetą (TTGKK). Buvo kelis kartus suimtas ir kalintas, netekęs galimybės eiti kunigo pareigų. Sovietmečiu KGB agentų nuolat persekiojamas, šmeižiamas, žalojamas fiziškai (1980 m. buvo apdegintas chemikalais). 1986-02-05 žuvo autoavarijoje Šalčininkų r. (spėjama, kad tai KGB suplanuotas autoįvykis), palaidotas Rudaminos bažnyčios šventoriuje.

Kun. Juozas Zdebskis

Kapitonas Petras Buragas centre

1899-05-20 Purviniškės k., Sasnavos valsč., Marijampolės apskr. gimė **Petras Buragas** – karininkas, kapitonas, tremtinys. Mokėsi Sasnavos liaudies mokykloje, Kazlų Rūdos geležinkelinių mokykloje bei Kauno mokytojų kursuose. Iki

nepriklausomybės paskelbimo dirbo mokytoju. 1919 m. tapo kariu savanoriu ir baigė karo mokyklą, 1926 m. – Aukštuosius karininkų kursus. Apdovanotas Lietuvos nepriklausomybės ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliais. 1930 m. buvo paskirtas Kretingos šaulių rinkinės vadu. 1936 m. vasarą perkeltas į Klaipėdą, tapo 6-ojo pėstininkų Pilėnų kunigaikščio Margio pulko šaulių kuopos vadu. 1941 m. išėjo į atsargą, dirbo Vilniaus miesto savivaldybės burmistro referentu. 1943 m. gestapo suimtas, išsiųstas į Štuthofio koncentracijos stovyklą. 1945 m. kalintas Komijoje, Pečioros lageryje. 1955 m. paleistas, grįžo į Lietuvą. Mirė 1986-10-11 Garliavoje.

Marijampolės marijonų gimnazija

1919-05-25 Trakiškių k., Marijampolės valsč. gimė **Jonas Maurukas** – chemikas, visuomenininkas. Mokėsi Marijampolės marijonų gimnazijoje, studijavo Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose. 1944 m. pasitraukęs į Vakarus studijas tęsė Greifswaldo ir Bonos universitetuose. 1979 m. persikėlė į Kanadą ir dėstė Toronto universitete, 1955 m. įgijo daktaro laipsnį. Vėliau, persikėlęs į JAV, tyrinėjo fosfolipidų įtaką arterijų kalkėjimo procesui. Trijų išradimų autorius, sukūrė pusiau automatinį kraujo analizatorių. 1965 m. įkūrė savo firmą Maurukas ir Co. Aktyviai dalyvavo Kanados ir JAV lietuvių veikloje. Mirė 2010-07-26 South Pasadena, Florida, JAV.

BIRŽELIS

PAVASARIO

— B A L S A S —

Metai I ————— № I

MARIJAMPOLĖ, BIRŽELIO 7 D. 1919 M.

Dvisavaitinis jaunimo laikraštis

PAVASARIO BALSO KAINA:

Trims mėnesiams 3 auks. (1 50 k.).

Atskiras numeris 60 skat. (30 k.).

REDAKCIJOS ADRESAS:

Marijampolė, Liudvinavo gat. № 20.

ADMINISTRACIJOS ADRESAS:

Marijampolė, Ponų gat. № 13.

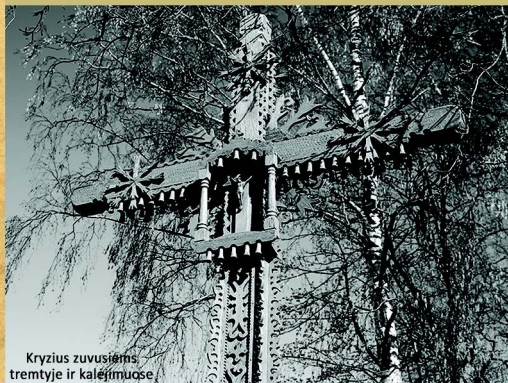
Jaunime!

Jau keli mėnesiai sukako, kaip užėjus priešininkams mūsų vienintelis organas „Pavasaris“ Vilniuje nutilo.

Užgęso spindulys, kurs mus, tas jaunas Lietuvos atžalas, tartum žinių bei meilės tėvelis prie savęs glaudė, mokė ir švietė.

Mes Marijampolės pavasarininkai, negalėdami ilgiau be sau tinkamo kelierodžio apsieiti, šit imame leisti jaunimo laikraštį—„Pavasario Balsą“.

1919-06-07 Marijampolės pavasarininkai išleido laikraštį „Pavasario balsas“. Šios idėjos imtasi, kai 1918 m. Vilniuje buvo išleistas paskutinis laikraščio „Pavasaris“ numeris. Visgi spėjo pasirodyti tik keturi numeriai, kadangi 1920 m. Kaune buvo atgaivintas Pavasario draugijos laikraščio „Pavasaris“ leidimas.

Kryžius žuvusiems tremtyje ir kalėjimuose

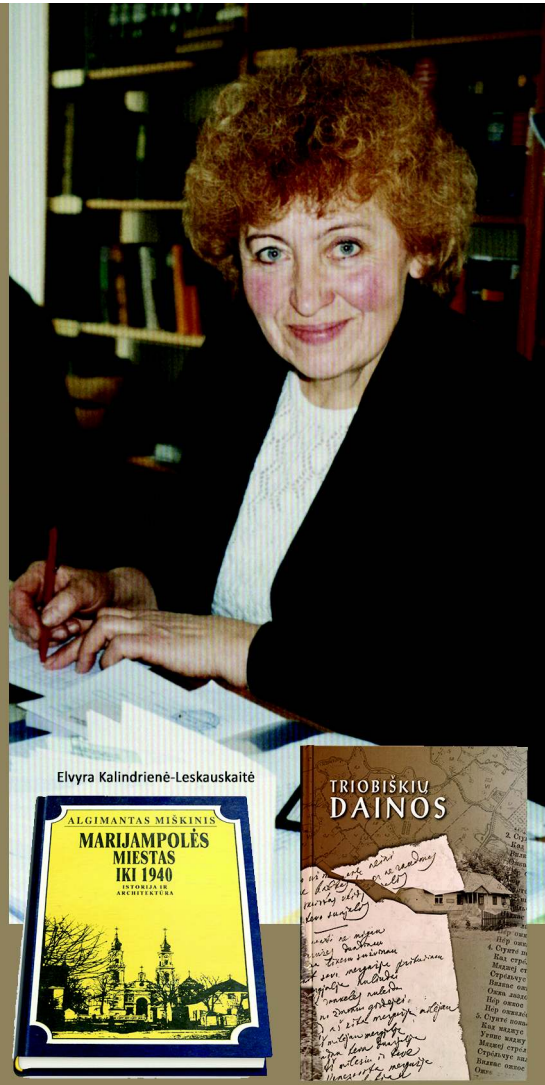

Seinų kunigų seminarija

1989-06-14 Šv. Arkangelo Mykolo bazilikos šventoriuje pašventintas kryžius žuvusiems tremtyje ir kalėjimuose atminti. Puošnų, tautiniais ornamentais ir saulutėmis dekoruotą memorialą sukūrė Jonas Mickevičius. Statybą inicijavo Marijampolės tremtinių klubas.

1839-06-17 Talkiškės k., Pilviškių valsč., Vilkaviškio apskr. gimė **Antanas Brundza** – kunigas, knygnešys, draudžiamos spaudos platinimo organizatorius. Mokėsi Marijampolės apskrities mokykloje, Seinų kunigų seminarijoje. Rėmė 1863 m. sukilėlius. 1864 m. pabėgo į Prūsiją, gyveno Tilžėje, buvo M. Valančiaus sutelktos pirmosios knygnešių draugijos narys, rūpinosi draudžiamos lietuviškos spaudos gabenimu į Lietuvą. 1870 m. Vokietijos žandarų suimtas ir perduotas Rusijos policijai, ištremtas į Sibirą. 1882 m. paleistas be teisės grįžti į Lenkijos karalystę. Jo pavardė įrašyta Knygnešių sienelėje Kaune. Mirė 1892 m. Kronštate (Rusija).

1949-06-18 Naujienos k., Marijampolės raj. gimė **Elvyra Kalindrienė-Leskauskaitė** – gamtos mokslų daktarė. 1972 m. įgijo mokslinio bibliografo diplomą, studijavo aspirantūrą Maskvos MA gamtos mokslų ir technikos institute, 1984 m. apgynė daktaro disertaciją ir įgijo gamtos mokslų daktaro laipsnį. 1969–87 m. dirbo LMA Zoologijos ir parazitologijos (dabar Ekologijos) institute, 1987–2000 m. – Kauno medicinos universiteto Mokslinės informacijos centro vadove, 2000–10 m. vadovavo Marijampolės Petro Kriaučiūno viešosios bibliotekos informacijos skyriui. E. Kalindrienė-Leskauskaitė – Želsvos kaimo bendruomenės įkūrėja ir pirmininkė. 2009 m. apdovanota Marijampolės apskrities viršininko garbės ženklu. Keleto knygų apie ornitologiją bendraautorė ir redaktorių kolegijos narė. Gamtos istorijos klausimais paskelbė apie 30 mokslinių straipsnių. Parengė knygą „Triobiškių dainos“ (2009) ir iniciavo jos leidybą. Mirė 2011-09-22 Želsvoje, palaidota Kauno Karmėlavos kapinėse.

Elvyra Kalindrienė-Leskauskaitė

Algimantas Miškinis, nuotr. iš www.pilotas.lt

1929-06-25 Kaune gimė **Algimantas Miškinis** – architektas, urbanistikos istorikas, kolekcininkas, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, Lietuvos mokslų akademijos narys, korespondentas, knygos „Marijampolės miestas iki 1940. Istorija ir dabartis“ autorius. Mirė 2015-10-10 Kaune.

LIEPA

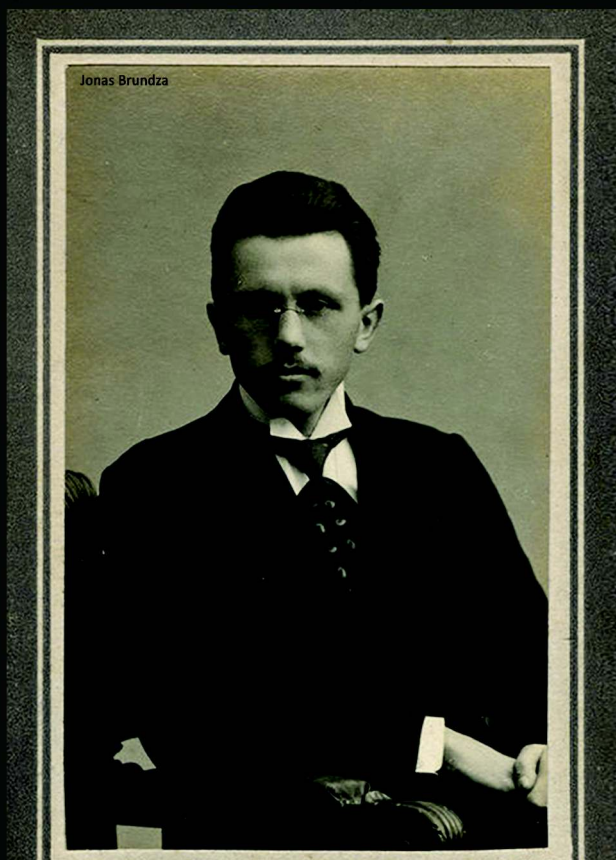
1919-07-01 Marijampolėje įsteigta „Dirvos“ spaustuvė (pati bendrovė įsteigta 1918 m.). Pradžioje spaustuvė buvo įrengta Vytauto g. 2 (tuomet Varšuvos g.), vėliau P. Kriaučiūno g. 4 (tuomet Malūno g.). Tai buvo didžiausia spaustuvė Lietuvoje, spausdinusi knygas, laikraščius, žurnalus, brošiūras. „Dirvos“ spaustuvė Švietimo ministerijos užsakymu išspausdino pirmąjį „Švietimo darbo“ numerį, vėliau leido žymesnius tuometinius laikraščius ir žurnalus, pavyzdžiui, „Sėjos baras“ ar „Suvalkų kraštas“. Bendrovė skatino lietuvių rašytojus kurti Lietuvos istorijos temomis. Jonas Marcinkevičius (1900–1953), „Dirvos“ paragintas, sukūrė didelį romaną „Kražių skerdynės“, „Dirva“ išleido Žemaitės, J. Tumo-Vaižganto, Šatrijos Raganos raštus, taip pat ir Justo Pilyponio (1907–1947) kūrinius, pradedant „Kelione aplink Lietuvą per 80 dienų“ (1928). 1940 m. spaustuvė žlugo, visas kapitalas buvo nusavintas, o knygos sunaikintos.

1849-07-03 Dieulinės k., Marijampolės valsč. gimė Petras Draugelis – pedagogas, daraktorius, draudžiamos spaudos platintojas, bendradarbiavo spaudoje, sodininkas, bitininkas. Užaugino septynis vaikus: Eliziejus Draugelis – pirmasis Marijampolės burmistras ir LR Steigiamojo seimo narys; Bronius Draugelis – kaip savanoris kovojo su bolševikais, buvo Rokliškio, Kretingos ir Tauragės apskričių viršininku; Ona Draugelytė-Kučinskienė – dailininkė; Magdalena Draugelytė-Galdikienė – pedagogė, visuomenės veikėja. P. Draugelis mirė 1914-01-01 Degučių k.

1889-07-14 Piliakalny k., Šunskų valsč., Marijampolės apskr. gimė Jonas Brundza – vargonininkas ir chorvedys. Mokėsi pas Šunskų vargonininką J. Noreiką. Išvykęs mokytis į Marijampolės gimnaziją, muzikos mokėsi pas Joną Bendorį. Vėliau Varšuvoje pas V. Ratušinską studijavo vargonų klaseje. Vargoninkavo Višakio Rūdoje, o prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, pasitraukęs į Voronežą, ėmė dirbti muzikos mokytoju. 1919 įstojo į Kauno įgulos karo mokyklą, buvo aviacijos dalinių choro vadovas. Tęsė mokslus Kauno muzikos mokykloje. 1923 m. išvykęs į JAV tęsė vargonininko ir chorvedžio darbą, bendradarbiavo spaudoje. Mirė 1969-01-01 Bruklina, JAV.

1879-07-26 Ivoniškių dv., Gudelių par., Marijampolės apskr. gimė Vladas Bagdonavičius – vargonininkas ir chorvedys. Muzikos mokėsi pas Balbieriškio vargonininką, 16 metų pradėjo vargonininkauti Slavikų k. (Šakių r.), lankė J. Naujallio vargonininkų kursus Kaune. Pirmojo pasaulinio karo metu tarnavo carinės Rusijos kariuomenėje, vienerius metus praleido japonų nelaisvėje. Grįžęs į Lietuvą vargoninkavo Kudirkos Naumiestyje, bendravo su muziku ir miesto burmistru, suorganizavo chorą ir jam vadovavo. Pasitraukęs į Vokietiją, vargonininkavo Miunchene, o atvykęs į JAV nuo 1949 m. dirbo vargonininku ir choro vadovu Olbane, vėliau Aušros vartų parapijoje Hamiltone ir Elizabete. Mirė 1960-04-28 JAV.

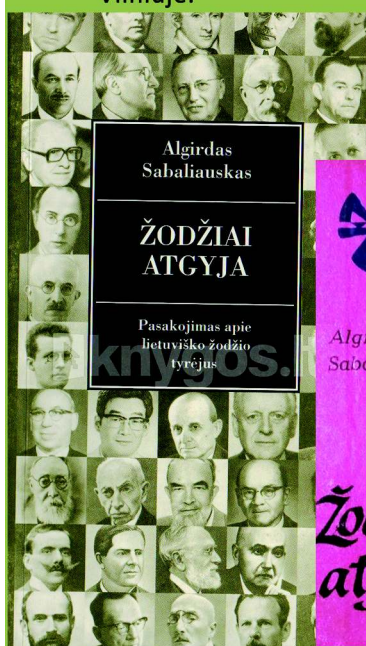

1929-07-26 Marijampolėje gimė **Algirdas Sabaliauskas** – kalbininkas, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, profesorius, Latvijos MA narys ir Lietuvos MA narys. Mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje ir Vilniaus universitete. Dar būdamas studentu pradėjo dirbti Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Kalbos istorijos ir dialektologijos skyriuje, tapusiam vienintele viso gyvenimo darbo vieta. 1966–70 m. paskelbė tris didelės apimties studijas, kurių pagrindu parengė ir apgynė habilitacinį darbą „Baltų kalbų leksikos tyrinėjimai“. Be solidžių mokslinių studijų parašė kelias visuomenės lingvistiniam švietimui ir mokyklai skirtas knygeles, kurių populiarumą byloja pakartotiniai leidimai. Iš jų – knygelė „Mes baltai“.

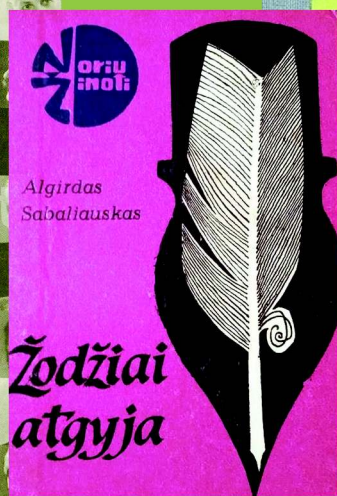
Tai bene vienintelis lietuvių kalbininko darbas išverstas net į penkias kalbas. A. Sabaliauskas tapo vienu ryškiausių lituanistikos skleidėju, populiariusiu lietuvių kalbą užsienyje, įkvėpusiu daugelį domėtis ir didžiutis Lietuva. Mirė 2016-04-17 Vilniuje.

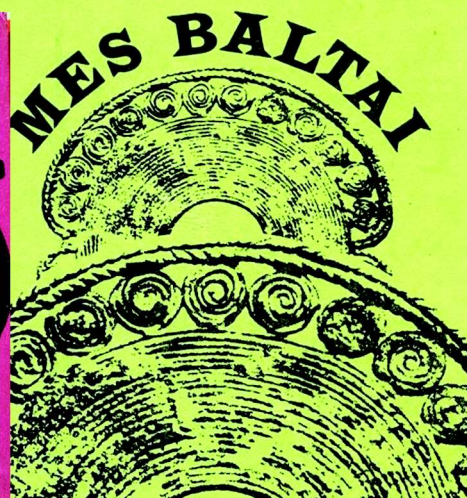
A. Sabaliauskas

Algirdas
Sabaliauskas
**ŽODŽIAI
ATGYJA**
Pasakojimas apie
lietuviško žodžio
tyrėjus.

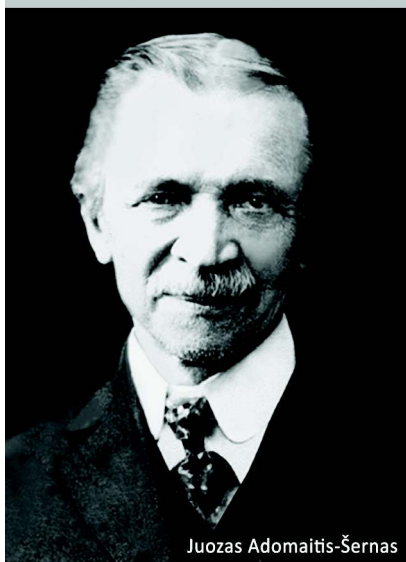

A. Sabaliauskas

RUGPJŪTIS

1909-08-06 Geisteriškių k., Vilkaviškio apskr. gimė **Izabelė Motekaitienė-Blauzdžiūnaitė** – dainininkė (dramatinis sopranas), pedagogė. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje, studijavo Vytauto Didžiojo universitete. Redagavo žurnalą „Naujoji vaidilutė“, parašė straipsnių, eilėraščių, novelių. Studijas tęsė Kauno konservatorijoje, dainuoti mokėsi pas O. Marinį, N. Karnavičienę. 1942 m. debiutavo Kauno didžiajame teatre. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, daug koncertavo su Lietuvos operos solistų trupe. 1949 m. atvyko į JAV. Už Atlanto tęsė operos solistės karjerą „Great Northern“ teatre Čikagoje, įkūrė savo dainavimo studiją, bendradarbiavo su Čikagos lietuvių opera. Mirė 1985-09-28 Čikagoje (JAV).

Juozas Adomaitis-Šernas

spaudos draugijos veikloje. Periodikoje išspausdino apie 2000 publicistinių straipsnių, pagal kitų tautų autorių veikalus parengė apie 20 mokslo populiarinimo knygų. Rašė įvairiomis žurnalistikos ir publicistikos teorijos bei praktikos temomis. Mirė 1922-08-05 Čikagoje (JAV).

1859-08-07 Šmuiliškės k., Zyplių valsč., Šakių apskr. gimė **Juozas Adomaitis-Šernas** – publicistas, varpininkas, knygnešys. Baigęs Marijampolės gimnazijos 6 klases ūkininkavo, dirbo tarnautoju Varšuvoje. Nuo 1885 m. daug rašė į lietuviškus bei lenkiškus periodinius leidinius, 1889–90 m. redagavo „Varpą“. Nuo 1889 m. gyveno Ragainėje, Šakiuose, Brėmene (Vokietija). 1895 m. emigravo į JAV, kur redagavo savaitraštį „Lietuva“, dalyvavo Amerikos lietuvių

Juozo Adomaičio-Šerno bibliografija

PAEJIMAS ORGANIŠKO SVIETO.

PAGAL BITTNERI.

Sutaisė Šernas.

CHICAGO, ILL.
Spauda ir Turtu "LIETUVOS", 924 33rd St.
1906.

GEOGRAFIJA

ARBA

Žemės Aprašymas

PAGAL

GEIKIE, NALKOWSKI IR KITUS

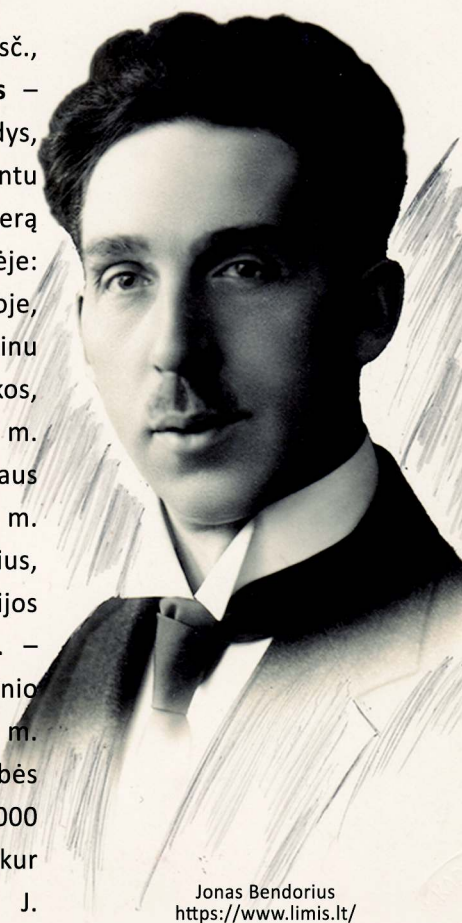
SUTAIŠĖ ŠERNAS

* Trečias elektrotipotas spaudimas

*Ta Tringa yra
Nikola Dautara*

CHICAGO, ILL. :: 1906
Turtu ir Spauda "Lietuvos", 924 33rd St.

1889-08-15 Skaisčių k., Liubavo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Jonas Bendorius** – kompozitorius, vargonininkas, chorvedys, pedagogas. 1910-07-17 kartu su Albinu Iešmantu Marijampolėje pastatė Miko Petrausko operą „Birutė“. 1912–20 m. dirbo Marijampolėje: vargoninkavo, mokytojavo „Žiburio“ gimnazijoje, dėstė mokytojų kursuose, kartu su Albinu Iešmantu ir Motiejumi Gustaičiu įkūrė muzikos, literatūros ir dramos draugiją „Gabija“. 1940 m. kartu su Konradu Kavecku įsteigė Vilniaus muzikos mokyklą ir jai vadovavo. 1945–49 m. buvo Vilniaus konservatorijos direktorius, profesorius, 1949–54 m. – konservatorijos teorinių disciplinų dėstytojas, 1945–48 m. – Lietuvos kompozitorių sąjungos organizacinio komiteto ir sąjungos pirmininkas. 1945 m. suteiktas nusipelnusio meno veikėjo garbės vardas. Mirė 1954-06-27 Palangoje. 1989–2000 m. Marijampolėje, name (Bendoriaus g. 2), kur ilgą laiką gyveno kompozitorius, veikė J. Bendoriaus muziejus.

Jonas Bendorius
<https://www.limis.lt/>

Juozas Dagilis ©Adomas Kliučinskis
<http://webdav.ktub.labt.lt/>

1889-08-30 Paužiškių k., Jovaravo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Juozas Dagilis** – kunigas, Lietuvos savanorių kuopos, kovojusios su bermontininkais, kapelionas, vadovavo Lietuvos gynimo komitetui. Buvo išrinktas Lietuvos II ir III seimų nariu, redagavo „Tėvynės sargą“ ir „Žemaičių prietelių“, 1924–26 m. JAV lietuvių parapijose skaitė paskaitas bei rinko aukas. 1929–32 m. įsteigė Vilijampolės parapiją ir pastatė Vilijampolės šv. Juozapo bažnyčią. Mirė 1965 m., palaidotas Senosios Ukmergės miesto kapinėse.

RUGSĖJIS

Svečias iš Vilniaus fotografas Petras Katauskis, fotoklubo nariai Antanas Senkaitis, Viktoras Gulmanas, 1973 m. V. Juraičio nuotr.

1919-09-05 Avikilų k., Liudvinavo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Vytautas Kazlauskas** – katalikų kunigas, monsinjoras, habilituotas humanitarinių mokslų daktaras, teologijos mokslų daktaras. 1990 m. įkūrė SOS vaikų kaimų draugiją Lietuvoje, labdaros ir paramos fondo „Vaiko tėviškės namai“ vienas iš steigėjų. Mirė 2008-09-27, Kaune.

Paminklas „Tautai, Kalbai“. Autorius - Kęstutis Balčiūnas

1919-09-03 Ukrainoje gimė **Viktoras Gulmanas** – muzikos pedagogas, fotografas, „Sūduvos“ fotoklubo narys, kraštotyrininkas, parašė Sūduvos fotografijos istoriją.

1999-09-04 atidaryta **Vilkaviškio vyskupijos palaimintojo Jurgio Matulaičio kunigų seminarija**. Šia proga prie Marijonų vienuolyno pastatyta medinė D. Čepo skulptūra, įamžinanti Jurgio Matulaičio atminimą.

1809-09-05, išstovėjusi **51 metus**, sudegė **Marijampolės vienuolyno (parapijos) Šv. Kryžiaus titulo bažnyčia**. Tą patį rudenį buvo pastatyta laikinas medinis pastatas, kuriame pamaldos vyko iki 1818 m. sausio mėnesio, kol jį sugriovė vėtra.

2009-09-06 **Marijampolės J. Basanavičiaus aikštėje atidengtas paminklas „Tautai, Kalbai“**. Lietuvos vardo tūkstantmečiui paminėti **1009–2009**. Beveik 20 metrų aukščio, 300 tonų sveriantį monumentą iš rausvo granito ir plieno sukūrė skulptorius Kęstutis Balčiūnas.

1896-09-13 Kuršėnuose gimė **Stasys Raštikis** – Lietuvos kariuomenės vadas, generolas, politikas, LR krašto apsaugos ministras. Mokėsi „Žiburio“ gimnazijoje, 1925 m. eksternu baigė Marijampolės gimnaziją. Mirė 1985-05-03 Los Andžele (JAV).

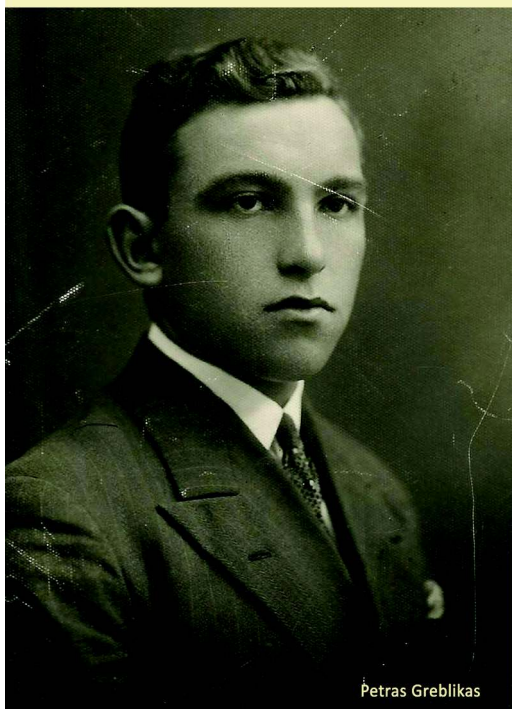
1889-09-16 Dalginės k., Marijampolės apskr. gimė **Julius Zonelis** – mokytojas, vienas aktyviausių LKP vadovų ir veikėjų. 1919 m. Užnemunėje vykusio ginkluoto sukilimo vienas iš vadovų. 1919-02-15 nužudytas Marijampolėje. Portalo www.noriuzinot.lt Suvalkijos bibliotekoje galite rasti kraštotyrininko, muziejininko, pedagogo Prano Juozapavičiaus rankraštį „Julius Zonelis“ (1980 m.). Tai įdomus to meto kraštotyrinio darbo pavyzdys, kai tokių rašinių autoriai privalėjo laikytis sovietinės ideologijos nustatytų temų bei standartų.

2004-09-22 Šunskų seniūnijoje atkurti Barsukinės ir Domeikų kaimai (panaikinti 1984m.).

1819-09-29 Seinų vyskupui leidus, Marijampolėje buvo pašventinta naujai statoma mūrinė bažnyčia, suteikiant jai Šv. Mykolo Arkangelo vardą. Naujos mūrinės bažnyčios statyba buvo pavesta marijonų vyresniajam Mykolui Pietariui (1763–50). 1819 m. iškilo naujųjų maldos namų sienos ir buvo uždengtas stogas. Bažnyčios įrengimo darbai užsitęsė iki 1824 m. (kainavo 37 785 auksinus ir 2 grašius).

Šv. Mykolo Arkangelo bažnyčios statybos

Petras Greblikas

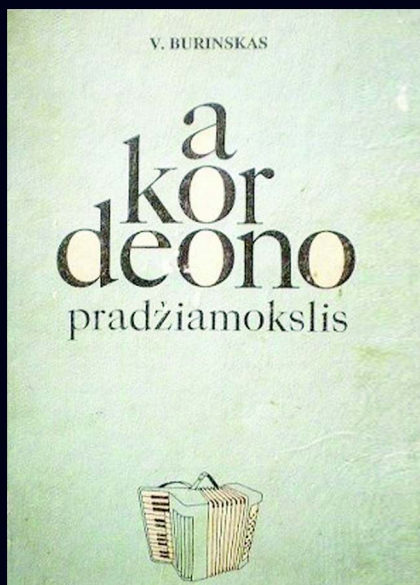
1909-09-30 Išlandžių k., Liudvinavo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Petras Greblikas** – miškininkas, visuomenininkas, knygų autorius, Sūdovos miškų puoselėtojas, Kazlų Rūdos miško muziejaus įkūrėjas. Mokėsi Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijoje ir Alytaus aukštesniojoje miško mokykloje. Dirbo Šakių, Kauno, Lazdijų urėdijose. 1933–39 m. buvo šaulių būrio vadas. 1944–46 m. ėjo Marijampolės miškų urėdijos urėdo pavaduotojo, vėliau urėdo pareigas. Nuo 1946 m. iki išėjimo į pensiją dirbo Kazlų Rūdos miško pramonės ūkyje. Bendradarbiavo žurnale „Girios“. Surinko ir paruošė medžiagą keletui leidinių apie mišką ir miškininkus. Mirė 2001-12-01, palaidotas Kazlų Rūdos kapinėse.

SPALIS

1929-10-04 Mieldažiškių k., Prienų raj. gimė **Vytautas**

Burinskas – pedagogas, kompozitorius, Marijampolės muzikos mokyklos direktorius. Mokėsi Marijampolės berniukų gimnazijoje, studijavo Kauno J. Gruodžio aukštesniojoje muzikos mokykloje (dabar konservatorija), 1954 m. buvo pakviestas tęsti studijas Maskvos P. Čaikovskio konservatorijoje, tačiau 1954 m. dėl sunkių gyvenimo sąlygų ir pablogėjusios sveikatos mokslus teko nutraukti. 1955 m. pradėjo dirbti Marijampolės vaikų muzikos mokykloje, kur dėstė įvairias muzikos disciplinas. Vėliau buvo paskirtas direktoriaus pavaduotoju, o nuo 1966 m. iki mirties vadovavo šiai mokyklai. V. Burinskas garsėjo ne tik kaip puikus pedagogas, 1962 m. parašė ir išleido vadovėlį

„Akordeono pradžiamokslis“. Jo aranžuotės (priskaičiuojama apie 200) ir originalūs kūriniai akordeonui atlaikę laiko išbandymus tebeskamba iki šiol. V. Burinskas mirė 1973-08-25 Marijampolėje, palaidotas senosiose Marijampolės kapinėse.

Pijus Velioniškis

1849-10-04 Kumelionių k. Marijampolės apskr. gimė **Pijus Velioniškis** (Pius Welonski) – skulptorius, tapytojas, Peterburgo dailės akademijos akademikas, profesorius. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, Varšuvos piešimo mokykloje ir Peterburgo dailės akademijoje. 1878–97 m. gyveno ir kūrė Italijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje. 1907 m. sugrįžo į Varšuvą. 1901 m. atidarė liejinių gamyklą. Buvo Krokuvos ir Peterburgo akademijų garbės narys. Kūryboje vyrauja alegorinės kompozicijos religine, antikine tematika, taip pat kūrė antkapius, portretus. Jo darbus galima pamatyti Krokuvos, Varšuvos parkuose, bažnyčiose bei dailės galerijose.

Mirė 1931-10-21 Varšuvoje (Lenkija).

1859-10-10 Barandų k., Sintautų valsč., Šakių apskr. gimė **Juozapas Dailidė** – kunigas, vertėjas, draudžiamos spaudos platintojas. Mokėsi Senų kunigų seminarijoje, 1883 m. įšventintas į kunigus. 1883–89 m. ėjo vikaro pareigas Liudvinavo Šv. Liudviko bažnyčioje, vėliau Punsko, Slavikų parapijose. Spaudos draudimo laikotarpiu platino lietuvišką katalikišką spaudą. 1907 m. paskirtas klebonu į Sudargą. Čia atstatė griūvančią Sudargo Šv. Jono Krikštytojo bažnyčią, su parapijiečių pagalba pastatė naują kleboniją. 1907 m. Sudarge įkūrė „Žiburio“ draugijos skyrių, biblioteką-skaityklą. Bendradarbiavo katalikiškoje spaudoje. Mirė 1909-09-12, palaidotas Sudargo (Šakių apskr.) kapinėse.

1919-10-12 Senoje Rūdoje, Gudelių valsč., Marijampolės apskr. gimė **Magdalena Karčiauskienė-Martinaitytė** – pedagogė, habilituota socialinių mokslų daktarė. Mokėsi Marijampolės mokytojų seminarijoje, 1946–50 m. ir 1971–81 m. studijavo Vilniaus pedagoginiame institute. Nuo 1986 m. – pedagogikos mokslų daktarė. 1940–46 m. mokytojavo Jankų ir Amalviškių (Marijampolės apskr.) pradžios mokyklose, 1946–48 m. ėjo Vilniaus 10-ųjų vaikų namų mokymo dalies vedėjos

1999-10-15, minint Marijampolės miškų urėdijos 80 metų sukaktį, miškininkai prie administracinio urėdijos pastato atidengė tautodailininko Algimanto Sakalausko sukurtą stogastulpį, o prie kelio vedančio į Skaisčiūnus (Tarpučių g.) pasodino nedidelę ąžuolų giraitę ir atidengė Algimanto Sakalausko sukurtą stogastulpį įamžinantį šį įvykį. Šiuo metu Miškininkų giraitė yra Santarvės parko dalis.

1909-10-23 Pamargių k., Igliškėlių valsč., Marijampolės apskr. gimė **Vincas Gumauskas** (slapyvardis Gailius) – kapitonas. Mokėsi Rygiškių Jono gimnazijoje, mokytojų seminarijoje, Karo mokykloje. Išleistas į atsargą dirbo mokytoju. 1936 m. priimtas į tikrąją karo tarnybą. 1940 m., likviduojant Lietuvos kariuomenę, paskirtas į Raudonosios armijos dalinius, iš kurių pasitraukė prasidėjus karui. Antrojo pasaulinio karo metu tarnavo lietuvių savisaugos daliniuose. Po karo tapo Tauro apygardos Geležinio vilko partizanų rinktinės vadu. Žuvo 1945-07-06 prie Lūšnos k., Jankų vlsč., Ginučių miške kovodamas su čekistais. Po mirties suteiktas kapitono laipsnis ir kario savanorio statusas.

1919-10-24 Marijampolėje gimė **Pranas Darius** – vargonininkas, chorvedys, pedagogas, solistas. Muzikos mokėsi Marijampolėje ir Kaune. Tarnavo savanoriu Lietuvos kariuomenėje. Pasitraukęs į Vokietiją, vėliau į Angliją ir Australiją vadovavo lietuvių ir latvių chorams bei orkestrams. 1958–66 m. P. Darius buvo Kanberos (Australija) filharmonijos draugijos narys, choro dalyvis ir solistas, režisavo ir pastatė penkias operetas. Mirė 1992-12-07 Kanberoje (Australija).

1919-10-25 išleistas pirmasis „Dirvos“ bendrovės leidinys – A. Aleksandravičiaus vadovėlis „Braižinėliai ir piešinėliai pradžios mokykloms“. Vėliau leidiniai vaikams buvo vienas žymesnių „Dirvos“ bendrovės nuopelnų, o vadovėliai pradžios mokykloms sudarė apie ketvirtadalį „Dirvos“ leidinių.

LAPKRITIS

1879-11-01 Tabariškių k., Kazlų Rūdos sav. gimė

Andrius Verbyla – knygnešys, kalvis. Kumečių vaikas jau 10 metų pradėjo tarnauti pas ūkininkus. Pamėgęs skaityti perskaitė visas lietuviškas knygas, kurias sugebėjo gauti. 1899 m. pradėjo mokytis kalvio amato ir nuolat gabeno bei platino draudžiamą spaudą. Daugiausiai knygas imdavo iš Enzo Jagomasto spaustuvės, pagal „Artojų“ draugijos užsakymą. Bendradarbiavo su knygnešiais: Juozu Rimša, Juozu Kalėda, Jonas Dabrila ir kt. Gerai pažinojo Kazį Grinių. Po spaudos draudimo panaikinimo iš Prūsijos gabeno socialdemokratinę spaudą. Jo pavardė įrašyta Knygnešių sienelėje Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje. 1941-07-04 vokiečių sušaudytas Rudžių giraitėje.

Andrius Verbyla

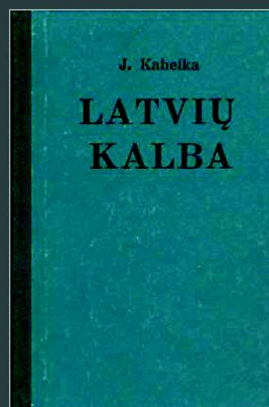
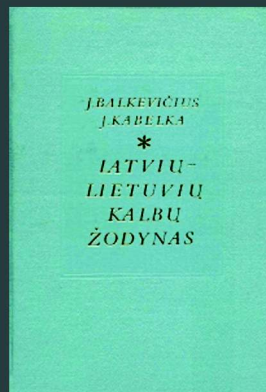

Juozas Kancleris

1859-11-03 Veselavos k., Igliaukos valsč., Marijampolės apskr. gimė **Juozas Kancleris** – knygnešys. Dėl nepaprastos valios, drąsos ir gabumų buvo pramintas Suvalkijos knygnešių karaliumi. Per metus vidutiniškai parsigabendavo apie 20 transportų (100–120 panešamų ryšulių už 10 000 rublių). „Sietyno“ draugijoje buvo vienas pagrindinių knygnešių. Lietuviška spauda aprūpindavo daugelį pietinės Suvalkijos ir Vilnijos knygų platintojų. Spaudinius pats pristatydavo Vincui Kudirkai, Adomui Grinevičiui, Kaziui Griniui, Stasiui Matulaičiui ir kt. Buvo ir „Artojų“ draugijos narys. Mirė 1936-07-21, palaidotas Kalvarijos kapinėse. Pavardė įrašyta Knygnešių sienelėje Kauno Vytauto Didžiojo karo muziejaus sodelyje.

Jona Kabelka

1914-11-08 Zviniškių k., Liudvinavo valsč., Marijampolės apskr. gimė **Jonas Kabelka** – kalbininkas, filologijos mokslų daktaras, baltistas, vertėjas. Mokėsi Liudvinavo pradinėje mokykloje, Marijonų ir Rygiškių Jono gimnazijose. 1934–37 m. Vytauto Didžiojo universitete studijavo lietuvių kalbą ir literatūrą, 1937–39 m. – baltistiką Berlyno ir 1939–41 m. Latvijos universitetuose. 1947 m. baigė Kauno universitetą. 1944–46 m. dirbo mokytoju Marijampolėje. Vėliau dėstė Kauno ir Vilniaus universitetuose. 1970 m. suteiktas docento pedagoginis laipsnis. Parašė vadovėlių aukštosioms mokykloms, pirmąjį baltų filologijos vadovėlį aukštosioms mokykloms lietuvių kalba. Paskelbė straipsnių baltistikos, kalbos kultūros klausimais. Mirė 1986-12-26 Vilniuje, palaidotas Antakalnio kapinėse.

GRUODIS

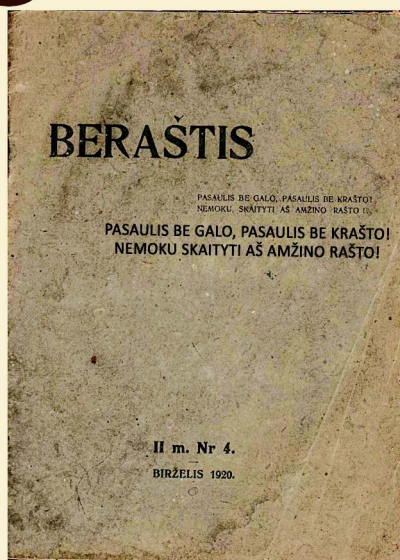
1919 m. gruodžio mėn. Marijampolėje pradėtas leisti Lietuvos mokytojų profesinės sąjungos žurnalas „Beraštis“. Žurnalą leido Suvalkijos profesinė mokytojų sąjunga. Buvo rašoma apie mokytojų darbo sąlygas, vaikų auklėjimo ir mokymo problemas. Svarstė mokytojų darbo sąlygas, vaikų auklėjimo ir mokymo klausimus, spausdino pedagogikos, metodikos straipsnius.

1829-12-05 Čuoderiškės k., Traiškių valsč., Marijampolės apskr. gimė **Mikalojus Akelaitis** – aušrininkas, prozininkas, publicistas, kalbininkas, vienas iš lietuvių didaktinės literatūros kūrėjų. Mokėsi Marijampolės progimnazijoje. Turėjo fenomenalią atmintį, mokėjo kelias užsienio kalbas. Aktyviai dalyvavo 1863 m. sukilime, buvo paskirtas Augustavo (Užnemunės) vaivadijos komisaro padėjėju. 1864 m. parengė ir redagavo laikraštį „Žinia apie lenkų vainą su Maskoliais“, pasitraukė į

Mikalojus Akelaitis

Prūsus, čia buvo nuteistas, tačiau iš teismo salės pabėgo. Emigravo į Prancūziją, 1872–82 m. buvo laikraščio „Gazeta Warszawska“ korespondentas, lietuvių draugijos „Želmuo“ steigėjas ir pirmininkas, dirbo įvairiose kontorose, bendradarbiavo „Aušroje“, „Gazietoje lietuviškoje“ (JAV), redagavo laikraščius „Pakeleivingas“ ir „Zmowa“. Parengė elementorių, lenkų kalba parašė lietuvių kalbos gramatiką, į lenkų kalbą išvertė Kristijono Donelaičio poemą „Metai“, rinko lietuvių tautosaką, rengė lietuvių-lenkų kalbų žodyną, lenkų kalba parašė 387 psl. darbą „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės aprašymas“. Mirė 1887-09-27 Paryžiuje.

1849-12-22 Naujastražės k., Kalvarijos sav. gimė **Sofija Zalevskaitė-Arminienė-Kriaučiūnienė** – pedagogė, daraktorė, visuomenininkė. Bajoro duktė, kaip ir dauguma to laiko bajoraičių buvo auklėjama pagal lenkiškas tradicijas ir kultūrą. Baigusi privatų mergaičių pensionatą Suvalkuose ir Veiverių gimnaziją pasirinko mokytojos kelią. Tačiau XIX a. pabaigoje – XX a. pradžioje ji buvo žinoma kaip aktyvi lietuviybės ugdytoja ir puoselėtoja. Dviejų lietuvių tautinio atgimimo veikėjų Petro Armino bei Petro Kriaučiūno žmona ir bendražygė. Tik pradėjusi pedagoginį darbą (ir vėliau) ji įtikinėjo ūkininkus suteikti savo dukroms išsilavinimą, Marijampolėje įsteigė ruošos mokyklą, kur slapta mokė lietuvių kalbos ir istorijos. Dauguma jos mokinių tapo pirmosiomis lietuviškoms Suvalkijos krašte, kurios baigė aukštuosius mokslus. Mirė 1912-02-04 Marijampolėje, palaidota senosiose Marijampolės kapinėse.

Sofija Zalevskaitė-Arminienė-Kriaučiūnienė

Jonas Pranas Aleksa

1879-12-25 Kumetiškių vnk., Janavo valsč., Kalvarijos apskr. gimė **Jonas Pranas Aleksa** – Lietuvos valstybės ir visuomenės veikėjas, agronomas, sociologas, ekonomistas. Mokėsi: Marijampolės gimnazijoje, Maskvos universitete, Varšuvos aukštojoje Žemės ūkio mokykloje. Studijų metais buvo nelegalios Maskvos lietuvių studentų draugijos narys. Nuo 1918 m. užėmė aukštus postus įvairiose Lietuvos žemės ūkį valdančiose tarnybose: 1920–23 m. buvo Žemės ūkio ir valstybės turtų ministras, 1926–35 m. – Žemės ūkio ministras. Redagavo žemės ūkio leidinius, buvo Žemės ūkio rūmų steigimo iniciatorius ir pirmininkas, trečiojo Seimo atstovas, dėstė Vytauto Didžiojo ir Vilniaus universitetuose. 1940 m. NKVD suimtas, kalintas Marijampolėje ir Kaune. 1942 m. su Kaziu Griniumi ir Mykolas Krupavičiumi vokiečių generaliniam komisarui Kaune įteikė memorandumą, kuriame protestavo prieš Lietuvos kolonizavimą, Lietuvos piliečių žudymą. 1942 m. gestapo suimtas ir ištremtas į Vokietiją. 1945 m. grįžo į Lietuvą, tačiau jau 1948 m. ištremtas į Sibirą. Mirė 1955-04-22 Svetlozelionoje, Tomsco sr. (Rusija). 1990 m. perlaidotas Palangoje.

2019 metų kalendorius

SAUSIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

VASARIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
					1	2 3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28			

KOVAS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
					1	2 3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

BALANDIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30					

GEGUŽĖ

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

BIRŽELIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

LIEPA

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

RUGPJŪTIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
					1	2 3
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

RUGSĖJIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

SPALIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

LAPKRITIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
					1	2 3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	

GRUODIS

Pr	An	Tr	Ke	Pe	Še	Se
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

**MARIJAMPOLĖS PETRO KRIAUČIŪNO
VIEŠOJI BIBLIOTEKA**

**Leidinį nemokamai galite įsigyti Marijampolės Petro
Kriaučiūno viešojoje bibliotekoje arba užsisakyti
paskambinę 8(619) 61850**

Sudarytojos - Loreta Skinkienė, Jūratė Pajaujienė

Redaktorė - Vaida Juselytė

Dizainas - Augustina Miknevičiūtė

